

الدستورلخانی

هفتہ لق سیاسی، ادبی، علمی غرّ ته در

جلد : ۳

سنه : ۲۱ جمادی الاول ۱۳۳۶ مارٹ ۱۹۱۸ جمعہ ارتینی نومبر ۲۵ - ۵۷

تورکلار کو چھٹا دا اثر

(سکیتلر) کے کندیلرینی تورک اولادی بیلکلری ۔

ادعا ایدیورزکہ اسکی تورکلار عرق ابیضہ منسوب اولقدن باشته بو عرقہ منسوب اقوامک الا کہ قدیعیدرلو ہے بو حالدہ اسکی تورکلار عرق ابیضک بابالری و اسکی تورکجہ دخی بو عرقہ منسوب اقوامک تکلم ایله دیکی لسانلرک آنسی اولور ۔
بو ادعاضری ، بالادہ سویلہ دیکمن اوزدہ ، قاریخ ، جغرافیا و لسان کی اوج متین اساسہ استناد ایدہ رک اثبات ایله مکدہ یز ۔

مقالہ مزدہ شیعیدی یہ قدر بحث ایله من اولیے مواد بالکن تاریخہ خائد اولوب مواد مذکورہ بروجہ ذیر خلاصہ اولونور ۔

- مهد پشیت اولان آسیا وسطی یہ (طاغلک محل) معناستہ اولان (توران) (۱) نامی و تورانیکہ سکنی اصلیہ سته دخی (طاغلی) معناستہ اولان (تورک) (۲) اسمی علم اولشدرا کہ یونلرک جنگ مشترکی (طاغ و یو-کسک) بر) معناستہ اولان (تور) کلہ سیدر ۔

تورانیک شرقنده بحر صحیط کبیر ایله اصل چین ممالکتہ قدر عتد اولق اوزدہ شہالاً قدیم تآفاستان (۴) و جنوبیاً موغولستان موجود ایدی

(ترکستان شرق) دخی تسمیہ اولونان تورانیک غربنده کائن اراضی یہ (ترکستان غربی) و بونک دخی غربنہ (دشت قیچاق) فامری ویریلیر ایدی ۔

[۱] بو کلہ (تور) جذر یہ (آن) ادات اسم مکاندن مرکبدر ۔

[۲] بو کلہ (تور) جذر یہ (ک) ادات تسبیتند مرکبدر ۔

ترجم

بزمکده سنك بر کيجه می نوش آيده بیلسم ؟
 می نوش آيده را کند می بیوش آيده بیلسم !
 هر جسمکی برگره دراغوش آيده بیلسم ؟
 هر درد می وصلکله فراموش آيده بیلسم ! ..

عمرك بوتون اذواقني بن سنه بولور کن .
 بیلعم نه قاچار سك ، نه قاچار سك ینه بندن ؟ ..
 دردك بني او لدور مدن اي يار سمنان !
 بزمکده سنك بر کيجه می نوش آيده بیلسم ! ..

سم . رسیده

لهم بجز این کار این کار این کار
 بجز این کار این کار این کار

[مابعد]

ادبیات‌نگار مبدأ تقدیر و انتکشافی سلیمان قانونی ادوریدر . بودورده شعر منك بری شرقده ، دیگری غربده ایکی مرکز مستقلی بولنیور . (مستقل) اولملری بری برگوینه قارشی در . حقیقتده عجم شهنشام شعرینه مربوط بولنیوزلر . شرقده ظهور ایدن سلطان بیان فضولی ، غربده یتیشین حکمدار اشعار باقی در . (شرق و غرب) کله‌لرینی استعمال ایتدکھری لهجه نک منسوب بولنیونی قطعه . اعتباریله فوللانیورم . یوقسه بغداد ، استانبولک شرق‌تند زیاده جنوبنے دوشر .

فضولی ایله باقی آزاد استنده لسان‌جه فرق ظاهري و بلکه فرق کلی کوریلور . فقط بومبايانت لهجه دده درم فکر و حسنه دکل . بغدادی آذر بایجان لهجه‌سی ، استانبولی - تعبیر قدیم غازی خیسیله افاده ایده‌یم - روم

ترجعه سبله افهام ارام ایدیور ایکیستنده منبع‌الهایی بردر . فضولینک استانبوله کلدیکی حقنده تذکر م
و ناریخنخواه بر شئ سویلمیور . ویا خود اویله بر روایه بن مصادف اولمادم . فقط ،
فضولی ، ایلدی اهنک عیشخانه روم
اسیر محنت بغداد کوردیک کوکام

بیتی ، ایکر قافیه ضرورتیله خیالاً ایدلش بر شیاحت یوقبه ، بوراله قدر کش اولدیغی
افهام ایدیور .

فضولینک ،

سجده در هر قنده بربت کورسم آینم نم
خواه کافر ، خواه مؤمن طوت بودر دینم نم

هرگزکه دائماً کاردم آه وزاره بن
چاره بن ، فلکزده بن ، بختی قاره بن

بیک جان اولاًیدی کاش من داشکسته ده
ناهی بریله بوکز اولاًیدم فدا سکا

ویا خود ،

زخم دلدن قان آقار بو چشم کریان یخبر
غرقه وردي عالمی بر قطره طوفان یخبر

نهدن بو منزل سفیده آرام اختیار ایتدک
سنک جاندیرک ای تیر دلبر کل بدندن کچ

ویا ،

خوش کلدی بکا میکده نک آب و هواسی
بالله کوزلی بردہ یاپلش یقلاسی

ویا خود :

بیتلری آراسنده شیوه و آهنگجه باز بر فرق واردز . بوفرق ، براز اولده دیدیکم کجی ، ایکی
لهجه آراسنده در . شاعر روم باق اک معظم اثر ابداعی اولان مرثیه سلیمانیه سنک ایلک بیتیله آزر بایجان
شاعرندن زیاده - اکر تعبیر جائزیه - تعجب ایتشدر :

ای پای بندقیدکه دام نام ونک ،
تاکی هوای مشغله دهربی درنک ! ..

بیت عجمانه سی ، دها طوغیسی بو ایکی مصراج فارسی ، استانبولده طوغوب بیومش اولان بر
ترک اوغلی ترکلک قلمندن و قلبندن ترکجه اولنق اوزره چیقیور . ظان ایتم که غضولیده بوقدر عجمانه بربیت
بولنسون . فضولینک اشعارنده هم استانبولی لهجه سنک ، هم آزر بایجان شیوه سنک اشکال و آثاری
کوریتور . مملکتتک عیانلیله انتقالندن حوکره بالطبع آزری لهجه سنک شیوه رومده قارش مشدر .

گلزاری تدقیق ایدلدویکی زمان بو نقطه بی ده تحیری و تعین ایتك اقتضا ایدر . شو مسئله ادبیات عتمانیه
عثیر بخشی یازده جو مؤلفه عائد اولدی گندن بوراده صدد منک داڑه شموله داخل دکل در ، فضولی گار سیده ده
معتقدی بر شاعر ایدی . دیوانشده :

ای خوش آندم که بهر ینك و بدم گار نبود
بیم از طغنه اغیار و غم یار نبود

بینیله باشلا یانه بر ترکیب بندی وارد رکه پش کوز لدر ..

لسا نیزک انفاس پایدار ندش اولان (داستان لیلی و مجذون) عنوانی اثر منظوم و مشهور بیش گار سیده
و بالاخص نظم میدن اقتباس ایله وجوده کتیردی . بونی مقدمه سنده فضولی ده اعتراف ایدر . بر بزم
آنس و الغده مصادف اوایلی (بر نججه ظریف خطه روم) کندیمه

لیلی مجذون عجمده چو قدر
اترا کده اول فسانه یو قدر

تفیره کتور بود استانی
قیل تازه بو اسکی بومستانی .

دیگنتر . فضولی بونک بر امتحان اوایلی غرس ایخش :

(رومی که دیدک قضیه معلوم

یعنی که قتو دقایق اهلی

هر مسئله ده حقایق اهلی

هم علم فتنده نکته دالن

هم صوز روشنده در فتنان

کیم ایله ایدی حقایق راز

شیخیدن واحدیدن آغاز

کیم سویلر ایدی اونوب کلامی
وصاف جلیلی و نظامی

بینمشلو ایدی که حسن گفتار

قدرم قدر نججه بنده هم وار

بن خسته بی ایتدبلو نشانه

بر زنکه ایله تیر امتحانه

دیدکدن صوکره (داستان لیلی و مجذون) ک

سودا سی دراز و بحری کوتاه

مضبوئی لغان و تاله و آه

اولدیغنى سوپلیه رك (نظمى) تىكى شىر اوج بىتىله استىھاد آيدىبور :

اسپاپ سخن نشاط و نازاست
زىن هردو سخن بجاڭه جازاست
میدان سخن فرائى ئېيد
تا طبىع دراو هنزايد
در كۈرىء دېت و سختى كۆه
تاجىند سخن رود بانبوه

فكتولى بىر (داستان لىلى و مجنون) وجوده كىتىرمەنك مشكلاڭتى بوصورتلە پىان و توثيق آيتىكىن
صوکۈر نظامىنىڭ روحىنە تايىمىھىز سىرىز افتخار اولەجق بىر پايه، پايه استاذىت توجىھ آيدەرك،
بىر ايش كە قىلۇر شىكایت استاد
شا كىرده اولور رجوعى يىداد

دىبور، مع ما فيه قبول آيدىكى بىر تكليف، بىر امر واقع قازىشىسىنە قالىش . بىخىندىن استغانە
ايلە ائىنجى يازىبور . بۇندىن اكلاشىلىبور كە فضولى، فارسى (لىلى و مجنون) داستانلىرىندىن نظامىنىڭ كىنى
الىخاب واوكا اقتدا ايمش، عىنا ترجىھ ئاتش اولدېغنى ادعاپىدىلر وارسەدە بىن هرايىكىسىنى، مقابله و تطبيق
ايتىم . فضولى، يالكىن شىكلەن و وقۇھەنەن صورت ترتىبىنى نظامىدىن آلمىش . حقىقتىدە آيتىنە كىندى
قىرىجىھەسىنەنگ مخصوصى دىر . بىلەم تىكلاڭ حس و غرورىنىڭ وېرىدىكى بىر مىلدەنى، نەدن سە بىن فضولىنى
بۇ ائىزدە نظامى يە فائق و داها شاعر بولىدە . بىر حىسىز، حىكم دىكلى . آىستىن آيدىكىنى ترجىح آيدىر .
سلەمان قانۇنى خضرتلىرى دە هرايىكى لسانىدە انشاد شعر آيدىلردى . تىرىجىھ دىۋانلىرى مطبوبى عدر .
فارسى مجموعە اشعارىنى دە كۈردىم . حتى تىرىجىھەسىنە دە فائىقە دىبىھ بىلەم .

در عشق آن پىرى كە نشانىش بىدىدە است
اندر ميان اهل جنون بى نشان شدم

بىتى قانۇنىشكىدر .

او دوردە فارسینىڭ نە قدر شايم اولدېغنى آكلاڭقى اېچۈن بىر مثال آيراد آيدىھەجكىم :
او سخىي عصر ھىرى شىراسىنەن حسى نامىندە بىزات واردەكە عن اصل بولىرىف اھالىسىنەن اولەقلىق
بىراپتى، استانبۇلدا پىروشىاب وابو السعوود افندىنىڭ دىرسلىنىڭ مستقىض اولەرق استانبۇل مدرسلەكلەرنى
احراز ايمش . هرايىكى لسانىدە بىر بىتىنى كۈردىم . فارسى بە تىرىجىھەنى زىادە، هەم دە يېتى زىادە تصرف
آيدىھەپىلىش . نامى يو كۈن تىد كىرملەك سەلعۇز بىر غبارىندە او تودىلوب قالىش اولان حسى ، لسان مادر
زىادىلە بىيان حال آيدىر كىن ،

خراب اولدى يېتى منىڭ مىلامتىدىن دىل ھاشق
عمارت قىل اسىركە قالماقون شاھىم بوزوق يازق

ظرز رکیکنده سوپلیور. فقط زبان مکتسبیله تصویر ملال ایلوکن ،
قلمندن دو گوان ،

از غله شیکیم آرزو ده سکشی دیدم
دو دز کف بایی او مایدم و مایدم

کی نوحات انسیحام نمودندر . [ماشیی وار]

سلیمانه ظلیف

تاریخ نهادت عثمانیه نصفقانی

مشاهیر لاله پروزاندن

عطاء الله افندی

— مابعد —

« عطاء الله افندی » نئچه زیاده مو دیکی طاووس رنگنده بر لاله می واردی که بوکا « عین طاووس »
تسیمه ایتشدی . حق بولاله ، شاغر هاتف افندی بهده شوبیتی سوپلیتشدی :

نقوش « عین طاووس » چنده لاله لر حیران
فاجیر مشادر آزار باغ بهشتدن آکلام رضوان

افندی صرحونکه لاله چیلکده کی قدرتی کوشته جکار آرمه منده ذها « قدرت جمیل » ، « قدرت
حق » ، « قدرت باری » لر واردی ، بوتلردن « قدرت حق » و تحسین افندی :

او طراوت ، او لطافت الحق
لاله ازار ایجره بکم « قدرت حق »

دیعیش ؛ « قال خیر » ایچون ده هاتف افندی دیوان حافظدن تفأله بوئنه رق :
تفأله ایلدم دیوان حافظدن بوکلزاری
بکل « قال خیر ». بر لاله چیقدی ایتم انجکاری
پیتبیله اظهار تحسس ابده بو لغشیدی .

عطاء الله افندی بیوک بر سر اقله چالیشدیجه آللده ایتدیکی قیمتدار لاله لرد ما و نسبتده ترا بیدایدی سوپلیور .
عجا بحوال ، کندیعی ایچون او زمانده بر فضل رحمانی ایدی ؟ چونکه بر لاله شنده « فصل رسمانه »
تسیمه ایتشدی ، ذاتاً احسان افندی ده سوپلیور :